

מעמד חנוכה משפחתי

מבוא:

ברצוננו להציע מעמד חג הכולל בתוכו את הברכות המסורתיות לצד מדרש המחבר בין שמונת הנרות לערכים שאותם היינו רוצים לקדם במסגרת משפחתית. בנוסף מובאת הצעת פעילות שתחזק את המסר הערכי סביב כל נר. הצעתנו להוסיף לחנוכה מדי יום נר אחד ולברך לצד הברכה המסורתית ברכה המוקדשת לערך אחד. אין הכרח להצמיד את הדלקת הנר והברכה לפעילות המוצעת אך חשוב לקיים את שניהם באותו היום על מנת להעמיק את החוויה הערכית. הברכות כתובות בשפה גבוהה יותר משפת היומיום בה מורגלים הילדים והילדות על מנת להעצים ולהדגיש את הממד והאווירה הטקסית.

סימן של מבטא מידע להורים וילידים הבוגרים במשפחה.

סימן של מבטא הצעה לפעילות.

חג אורים שמח!

מנהג חסידי להקדים להדלקת הנרות את הפסוק:

וְיְהִי נֵעַם אֲדָנָי אֶל הַיָּנוּ וְעֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ (תהילים צא).

על מנהג זה מעיד רבי יצחק לוי מברדיצ'ב בחיבורו "קדושת לוי":
ואבאר לך בסייעתא דשמיא כי נסים מיציאת מצרים השם יתברך בחסדו הגדול פעל זאת בלי שום התעוררות התחתון. מה שאין כן בחנוכה. הניסים היה קצת גם כן על ידי התחתונים, שחשמונאי ובניו היו לוחמים עם חיל אנטיוכוס הרשע. לכן אנו אומרים בחנוכה "ויהי נועם" בהדלקת נרות של חנוכה שבו נאמר: "ומעשה ידינו כוננה עלינו" לרמז על נס חנוכה שהוא מעשה ידינו במלחמה.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבּוֹתֵינוּ וּלְאִמּוֹתֵינוּ בְּיָמֵינוּ הַהֵם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה:

בערב הראשון בו מדליקים נרות יש להוסיף את ברכת הזמן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהִתְחַיְנוּ וְקִיָּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנוֹ הַזֶּה.

במהלך הדלקת הנרות נוהגים לשיר:

הַנְּרוֹת הִלְלוּ אֱנוּ מְדַלְּקִים עַל הַנְּסִים וְעַל הַנְּפִלְאוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַנְּחֻמוֹת. שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבּוֹתֵינוּ בְּיָמֵינוּ הַהֵם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה. עַל יְדֵי כֹּהֲנֶיךָ הַקְּדוּשִׁים. וְכָל מִצְוֹת

שְׁמוֹנֵת יְמֵי תְּנֻכָּה. הַנְּרוֹת הִלְלוּ קִדְשׁ הֵם. וְאִין לָנוּ רְשׁוֹת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. אֲלֵא לְרֵאוֹתֶם בְּלֶכֶד. פְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהִלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל נִסֶּיךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעָתְךָ.

מנהג קהילות ספרד לומר לאחר הדלקת הנרות (ויש הנוהגים במהלך ההדלקה) את מזמור תהילים ל':

מְזֻמּוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד -
אֲרוֹמְמֶךָ יי כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבֵי לִי: יי אֱלֹהֵי שׁוֹעֲתֵי אֲלִיךָ וְתִרְפְּאֵנִי: יי הַעֲלִיתָ מִן שָׁאוֹל נַפְשִׁי חַיִּיתָנִי מִיַּרְדֵּי בּוֹר: זָמְרוּ לִי חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְזִכְרִי קִדְשׁוֹ: כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ. בְּעָרֹב יִלִּין בְּכִי וּלְבַקֵּר נִהָ: וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּשִׁלְוִי בַּל אֲמוּט לְעוֹלָם: יי בְּרִצּוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּה לְהַרְרִי עִז. הִסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ הַיִּיתִי נִבְהַל: אֲלִיךָ יי אֶקְרָא וְאֵל אֲדַנִּי אֶתְחַנֵּן: מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרִדְתִּי אֵל שַׁחַת הַיּוֹדֶךָ עָפָר הַיְגִיד אֲמַתְךָ: שָׁמַע יי וְחֻנְנִי יי הִיָּה עֶזְרִי לִי: הַפְּכֵת מִסַּפְדֵי לְמַחֹל לִי פִתַּחְתָּ שְׂקֵי וְתִאֲזַרְנִי שִׁמַּחְתָּ: לְמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם יי אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוֹדֶךָ.

הַפְּזֻמוֹן מַעֲזֵז צוֹר הַתַּחֲבֵר בְּגֵרְמַנְיָה בִּימֵי הַבִּינְיִים. יֵשׁ הַמַּתְאָרְכִים אוֹתוֹ לְתַקּוּפַת מַסְעֵי הַצֶּלֶב הַשְּׁלִישִׁי בְּסוֹף הַמָּאָה הַשְּׁתִּית עֶשְׂרֵה. רֵאשִׁית הַתְּקַבֵּל הַפְּזֻמוֹן בְּכָל עֵדוֹת אֲשֶׁכְּנֹז וּבְדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים נוֹהֲגִים לְשִׁיר אוֹתוֹ מִרְבִּית עֵדוֹת יִשְׂרָאֵל לֵאחֲרֵי הַהִדְלָקָה. בְּבֵית הָרֵאשׁוֹן וְהָאֲחֵרוֹן מוֹבַעַת תְּקוּוֹת הָעַם לְגֵאוּלָּה וּלְשִׁיבַת צִיּוֹן בְּאַרְבַּעַת הַבָּתִּים הָאֲמַצְעִיִּים מִסוּפְרַת הַצֶּלֶתֶם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁעִבּוֹד מִצְרַיִם, גְּלוּת בָּבֶל, גְּזִירוֹת הַמֶּן וְגִזְרוֹת אֲנְטִיּוֹכּוֹס. רַבִּים נוֹהֲגִים לְשִׁיר רַק אֶת הַבַּיִת הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַמְּזֻמּוֹר וִישׁ הַשְּׂרִים אֶת הַבַּיִת הָרֵאשׁוֹן וְאֶת הַבַּיִת הַחֲמִישִׁי, הָעוֹסֵק בְּנֶס חֲנוּכָּה.

בַּחֲלֵק מַקְהִילוֹת הַיהוּדוֹת הַמִּתְקַדְמַת וְהַמִּתְחַדְשַׁת נוֹהֲגִים לְהַחֲלִיף אֶת הַשׁוֹרָה הַשְּׁלִישִׁית בְּבֵית הָרֵאשׁוֹן, הַמְּדַבֵּרַת עַל טַבַּח בְּאוֹיֵב (הַכֹּנֵת טַבַּח בְּצַר וּבְאוֹיֵב הַמְּשׁוּלִים לְכָלֵב נוֹבַח) בְּמִילִים: "לַעֲת תִּשְׁבִּית מְטַבַּח וְשֵׁאוֹן קֶרֶב תִּשְׁכַּח"

וְנָנִים נִקְבְּצוּ עָלַי אֲזִי בִּימֵי חֲשֻׁמָּנִים,
וּפְרָצוּ חוֹמוֹת מְגִדְלִי וְטַמְאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים,
וּמִנּוֹתֵר קִנְקָנִים נַעֲשֶׂה גַם לְשׁוֹשָׁנִים,
כִּי בִּינָה יְמֵי שְׁמוֹנָה קִבְּעוּ שִׁיר וּרְנָנִים.

חֲשׁוּף זְרוּעַ קִדְשְׁךָ וְקָרַב קִיז הַיְשׁוּעָה,
נְקֹם נִקְמַת דָּם עֲבָדֶיךָ מֵאַמְהַת הַרְשָׁעָה,
כִּי אֶרְכָּה לָנוּ הַשְּׁעָה. וְאִין קִיז לִימֵי הַרְעָה,
דַּחַה אֲדַמּוֹן בְּצַל צִלְמוֹן הַקָּם לָנוּ רוּעָה שְׁבָעָה.

מַעֲזֵז צוֹר יְשׁוּעָתִי לְךָ נֶאֱהָ לְשַׁבַּח,
תְּכַוֵּן בֵּית תְּפִלָּתִי וְשֵׁם תּוֹדָה נְזַבַּח,
לַעֲת תִּכְיִן מְטַבַּח מִצָּר הַמְּנַבַּח,
אֲזִי אֶגְמֹר בְּשִׁיר מְזֻמּוֹר חֲנֻכַּת הַמְּזַבַּח.

רַעוֹת שְׁבָעָה נַפְשִׁי בְּיָגוֹן כִּי חִי כְּלָה,
חַיִּי מְרַרְרֵי בְּקוֹשֵׁי בְּשִׁעְבוֹד מְלָכוֹת עֲגָלָה,
וּבְגִדּוֹ הַגָּדוּלָה הוֹצִיא אֶת הַסְּגָלָה,
חִיל פְּרָעָה וְכָל זָרְעוֹ יִרְדּוּ כְּאֶבֶן בְּמַצוּלָה.

דְּבִיר קִדְשׁוֹ הִבִּיאֵנִי וְגַם שֵׁם לֹא שִׁקְטָתִי,
וּבֵא נוֹגֵשׁ וְהִגְלֵנִי. כִּי זָרִים עֲבַדְתִּי,
וְיִין רַעַל מִסַּכְתִּי כְּמַעַט שְׁעַבְרָתִי,
קִיז בְּכָל זֶרְבָּבֶל. לְקִיז שְׁבָעִים נוֹשְׁעָתִי.

פְּרוֹת קוֹמַת בְּרוּשׁ בְּקֶשׁ אֲגָגִי בֶן הַמְּדַתָּא,
וְנִהְיָתָה לוֹ לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ וְגֵאָתוֹ נִשְׁבָּתָה,
רֹאשׁ יְמִינִי נִשְׁאֵת. וְאוֹיֵב מְחִיתָ,
רֹב בְּנָיו וְקִנְיָנָיו עַל הָעֵץ תְּלִיתָ.

לְצַד סֹדֵר הַדְּלִקַּת הַנְּרוֹת הַמְּסוּרֵתִי נִצִּיעַ לְהַקְדִּישׁ, בְּכָל יוֹם, נֵר לְעֶרֶךְ אוֹתוֹ הַיִּינוּ רוֹצִים לְקַדֵּם בְּמִשְׁפָּחָה. נִצִּיעַ בְּרוּכּוֹת שׁוֹנוֹת הַתּוֹמְכוֹת בְּעֵרְכִים אוֹתָם נִבְקַשׁ לְהַאִיר וּלְקַדֵּם.

נר ראשון – נר הסובלנות

אנו מדליקים נר זה על מנת לשים קץ לאלומות. מתוך תקווה שמחלוקות ומריבות יפתרו במילים, מתוך אמונה בזכותו של האדם לשלמות נפשית וגופנית, ומתוך ציפייה לחברה נעימה והוגנת.

כדי לחנך לסובלנות במשפחה, כדאי לחזק מיומנות של הקשבה. ניתן להיעזר במתודה של מעגל- הקשבה במסגרתה רשות הדבור אפשרית רק בסבב, כשמגיע תורי. כל אחת ואחד מבני המשפחה נדרשים להקשיב לדברי אחרים ורק בתורם יכולים להביע את דעתם או להתייחס לדברים האחרים שנשמעו. על מנת להמחיש את סדר הדוברים ניתן להעביר מיד ליד נר, רק מי שמחזיק/ה בנר רשאי/ת לדבר. על מנת לחנך להקשבה ניתן להיעזר במתודה זו יותר מפעם אחת, במסגרות של מפגש ושיחה משפחתית.

נר שני – נר השוויון

אנו מדליקים נר זה לכל בני האדם באשר הם. כל בני האדם שווים. אנו שווים וגם שונים. כל אחד יחיד ומיוחד. אין אנו רואים בשוני לסוגיו בסיס לאפליה מכל סוג שהיא. זכותו של כל אדם להיות שונה אבל שווה.

ניתן להזמין את בני ובנות המשפחה לדמות עצמם לנרות, להמחיש את הנר בתנועה, לאפיין כל נר ולהדגיש את השוני בין הנרות. לאחר שהבחנו בייחודיות של כל נר נפסל באמצעות גופנו חנוכייה של כלל בני המשפחה. נסכם: למרות השוני בינינו לכולנו יש מקום בחנוכייה אחת / משפחה אחת.

נר שלישי – נר התקווה

אנו מדליקים נר זה לתקווה היא נותנת לנו כוח לחלום ולפעול למען עתיד טוב יותר, למען חברה צודקת שבה לכולם יש מקום לחלום, להאמין ולעשות.

ניתן לשאול: למה אני מקווה ומצפה מהמסגרת המשפחתית שלנו? איך נשמור על התקווה גם במצבים קשים? כיצד נוכל ממש את התקוות שלנו ולהשפיע עליהם במעשים? ניתן לשיר את השיר: כולנו נביא את האור/ מירב האוסמן.

נר רביעי – נר הילדים

נר זה לכבודכם, הילדים – ממשיכי מעשי אמהות ואבות, בעלי האור והחלומות, לכבוד העולם שיש ביכולתכם לשפר ולבנות, בזכות חכמתכם, סובלנותכם וטוהר לבבכם.

ניתן לספר את המדרש במילים פשוטות:
אמר ר' מאיר: בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה, אמר להם הקב"ה: "העבודה, אני נותן לכם את התורה, אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם". אמרו לו: "רבוננו של עולם, אבותינו ערבים לנו, נביאינו ערבים לנו." אמר להם הקדוש ברוך הוא: גם אלה צריכין ערבים, אלא

הביאו לי ערבים טובים ואתננה לכם". אמרו: " הרי בנינו ערבים לנו".
אמר הקב"ה: " אלה ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם".
(שיר השירים רבה א)

נר חמישי-נר היצירה

נר זה- הוא אור היצירה
לכבוד הפסל וכותב השירה
לכבוד איש הזמר, אמן המחול
לכבוד השולחים את ידם במכחול.
לכבוד ילד וילדה הצובעים את פני הזמנים
בקשת יפה של צלילים וגוונים.

ניצור יצירה משפחתית שעניינה אור. ניתן לבנות חנוכייה מחומרים שונים (כגון: צדפים, בלוטים, חלוקי נחל, אבני פסיפס).

נר שישי- נר לידידות:

נר לידידות - בינינו לבין עצמנו, בינינו לבין שכנינו
שתגדל ותצמח ותמיד תהיה מנת חלקנו
שתמיד אפשר יהיה לחוש אותה סתם ככה באוויר
בשכונה, בבית, במשחק ובשיר.

ניתן לשיר את השיר: "חברים בכל מיני צבעים" מילים: חנה גולדברג לחן: יוני רועה.

נר שביעי - אור חירות האדם

לכבוד המצפון שקולו לא נדם
לכבוד זכות החופש לדעת, לחשוב
לבחור, להבין, להיות, לאהוב.
זהו אור השומר שלעד לא ייתם
החול, הים ותפילת האדם.

ניתן לשיר את השיר: "הליכה לקיסריה" מאת חנה סנש

הנר השמיני - נר השלום

האור שיפציע מתוך החלום
לכבוד היונים על צריחי החומה
לכבוד השירים של אחרי המלחמה.
זהו אור הדולק לנו לילה ויום
כמה, נכסף, מיחל לשלום.

נעצום עיניים ונדמיין עולם שבו אין מלחמות, אין אויבים, עולם ללא מריבות, עולם בו אנשים
קשובים זה לזה ומשתפים פעולה האחד עם השני. נפקח עיניים ונתאר כיצד נחוה חיים
בעולם כזה?

